

ایلو پنه غاتیا

2 میکوپنه

نچال: تالار نا اداریہ نا جاچ اس

(جمید عزیز آبادی)

نظم

(زبیر درویش بلوچ)

3 میکوپنه

خرم: ”بلوچستان نا اوڈیم ژنڈ جھد کار“ (3)

(یوسفی بلوچ)

4 میکوپنه

جاچ: نور پرکانی نا افسانہ نگاری (3)

(ڈاکٹر منیر حنفی)

5 میکوپنه

نوشتا تک: تنقید و ادبی تھیوری نا تعلقہ اداری

(پروفیسر حسن ناصر)

رکسہ: سیاسی چم باز

(شاہ فیصل بلوچ)

6 میکوپنه

خلقی دروشم: چٹکی

(عصمت بلوچ)

7 میکوپنه

نوشتا تک: شعور انت اسے۔۔۔؟

(جعفر قمرانی)

نوشت: خوش تور تک

واجب لطیف الملک بادینی بلوچ

8 میکوپنه

جاچ: براہوئی افسانہ نار دوم خادم لہڑی تون بر جاع

(غمنخور حیات) (2)

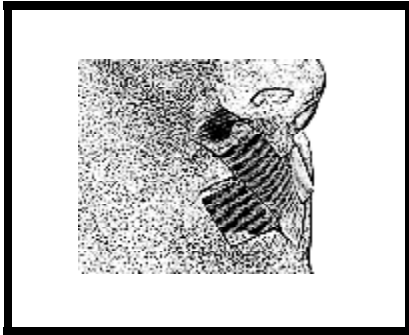
ہفتئی

All About #Brahui

کوئٹہ

تالار

براہوئی نابابت براہوئی ٹی

زبان نارکھ اناسوج

(شوگال)

براہوئی زبان نابابت داکان مست داگرتی کس کہ لس بندغ
آک تینا زبان ۽ گرام کنگ ۽، یاگڑا سوب سے آن اوئی
ہیت کپسہ۔ یا داہم کہ شاری زندانا سوب آن براہوئی زبان آ
ایلو زبان تا اثر زیات متنگ ۽، ہرانا سوب آن دادے نشان
رسینگ انگ ۽۔ وہندن داہیت ہم کہ روزگار نا وسیلہ غاک ایلو
زبان تینا ۽، گڑا زبان پاروک آک تینا زبان ۽ شیف تلسا
اوئی ہیت کنگ یا اوناخ و بن ماسی ہیت آتے کپسہ، کہ اوک
خراب خٹکپس۔ داہیت آک تینا جاگہ نا، ولے اسہرا سکی اس
داہم ارے کہ براہوئی زبان اٹ نوشت وخوان کروک آتا اسہ
تپہ اس ہم زبان ۽ سچا کنگ نا پارساداژ تون پام یا بے پامی اٹ
بیدا کنگ اٹی ۽۔ داکان مست براہوئی زبان نا اسی رکہ
غانے ٹی زبان ناہندن ۽ دروشم اس موئی اٹنگ نا کوشت کنگا،
ہراژان اونا حقی دروشم نا گور متنگ نا خلیس کاٹم ہرنے۔ و
ہندن داژان دارکہ غانا قدامت آسوج چست مسکہ۔ داسہ
اسہ چراس دا بنا کہینے کہ براہوئی زبان نا حقی آیا ”مستعمل“ آ
لوز آتا جاگہ نا پوسکن ۽ لوز گڑسا اودے لسانی خاہوت اسے
تون زور اٹ گندنگ نا کوشت متنگ اٹی ۽۔ داژسکان کہ
اصلاح جوڑ کنگ نا بن آہندن ۽ لوز اٹنگ انگ ۽ کہ ہرا زبان

ہینکار و شوکار عبدالحمید قلات پرنٹرز ٹیل روڈ کوسٹخان ہینک کرسا 302
فیبر 1 پونیورسل کمپلیکس جناح روڈ کوسٹخان تالان کرے

تپال

تلا رنا ادارہ نا جاج اس

اُسی ادب افوک یا خلقی ادب آن منے۔
دخت اس کن براہوئی اُسی ادب خوانہ
یا اونا جاج ۽ بلیہ تو اسل شاعری مرے،
مثل وساہت و بجازی مرے یا خلقی آکسہ
غناک مریر تو اوفنے ٹی تیوی راج انا دروشم
پاش خٹنگ۔ ہندا دروشم اسل راج انا
نفسیات۔ روایات رسم دود ٹوٹل بش،
راجی، سیاسی، مذہبی و ربیدگی قدر آک
گچین ۽ وڈ اسے ٹی خوندی خٹگرہ۔ کہہ
گوئڈ کہ او ہرا راجی قدر آک کہ براہوئی
خلقی شاعری ٹی نئے نظر بفسہ۔ یعنی تیوی
زندانا آدینک براہوئی اُسی ادب اس
خوندی ۽ گڑا داسوج مرگ انا گواچی
مفک؟ کہ براہوئی زبان اس ادب اف یا
ادب ناخواست آتے پور وکپک۔

ہراوخت آنن نوشتمی ادب نا جاج ۽ بلیہ تو
او ادب ہم تینا دورانا معروضی حالت آتا
نمائندگی ۽ کرسا، تینا راجی سیاسی مذہبی یا
ربیدگی قدر آتے تینا دورانا معروضی
حالت آتا رداٹ پور وکریو۔ ہراٹم آ
انگریز سامراج تینا نوآبادیاتی نظام ۽ سوگو
کنگ کن بلوچستان آکوزہ کرے تو ہمو
دخت انا شاعر آک ہرا شاعری تے تخلیق
کریا ہمو، ادب براہوئی کلاسیکی ادب نا
خواست آتے گچین ۽ فکری وڈ اسے ٹی پورو
کیک۔

ہراڑسکان براہوئی زبان تعلق داری ۽ تو
اونا ادب نا بنا ہم ایلو زبان نا ادب آتینا بار
شعور آن کے کنے واقف
مریو ہمراہ کتاب آتا
قلم نا سنگٹی ٹی ای
جہان نادروشم ۽ ولدا
ہمین ۽ دروشم اس بشو
اول ہمراہ مریو اوختا
ہرا اسکول آخوانارہ
☆ ☆ ☆ ☆ ☆

ہرا تپہ پاک کہ براہوئی زبان اس ادب
اف او ہم براہوئی ادب ۽ سرجم خوانتے۔
ہرا پاک کہ براہوئی زبان اس ادب اسل
گچ ارے او ہم براہوئی ادب ۽ خوانکپک۔
دا ہڑتوم آتپہ غانا نا بودی ناسزا ۽ براہوئی
ادب ۽ تروئی اف۔

جمید عزیز آبادی

ہڑتوم آتپہ غانا نا بودی ناسزا ۽ براہوئی
ادب ۽ تروئی اف
ہفتی تلا کوئڈ 31 تا 25 جنوری
2025ء نا شوگال نارداٹ کہ اس تپہ اس
دا پاک کہ براہوئی زبان اس ادب اسل
تخلیق مننے، و ایلو تپہ پاک کہ براہوئی
زبان اس اسل گچ ادب تخلیق منے۔
شوگال نا پانگ ۽ کہ ہڑتوم آتپہ غناک تینا
تینا دعوی نا بابت اس دلیل تنگ اس بے
سہب ۽ شوگال نارداٹ دلیل تنگ نا
گل آن بھلا سوب براہوئی ادب اس نقاد
آتا مکتی ۽۔
سوج دا ودی مریک کہ دنیا نا چہٹی او ہرا
زبان ۽ کہ اوٹی ادب تخلیق مننے یا کم ود
ادب اس نوشته منے او ادب نا گرج آتے
پورو کنگ اس بے سہب منے۔۔۔؟ یقین
اس دا سوج انا ورنندی دنیا نا بچ ۽ نقاد اسے
تون مفرو۔

ہراڑسکان براہوئی زبان تعلق داری ۽ تو
اونا ادب نا بنا ہم ایلو زبان نا ادب آتینا بار
شعور آن کے کنے واقف
مریو ہمراہ کتاب آتا
قلم نا سنگٹی ٹی ای
جہان نادروشم ۽ ولدا
ہمین ۽ دروشم اس بشو
اول ہمراہ مریو اوختا
ہرا اسکول آخوانارہ
☆ ☆ ☆ ☆ ☆

ہراڑسکان براہوئی زبان تعلق داری ۽ تو
اونا ادب نا بنا ہم ایلو زبان نا ادب آتینا بار
شعور آن کے کنے واقف
مریو ہمراہ کتاب آتا
قلم نا سنگٹی ٹی ای
جہان نادروشم ۽ ولدا
ہمین ۽ دروشم اس بشو
اول ہمراہ مریو اوختا
ہرا اسکول آخوانارہ
☆ ☆ ☆ ☆ ☆

نظم

زیر درویش بلوچ

عجب جن اس دامنے
کنے خاچنگ کن الپک
کنے سوچنگ کن چلک دا
اسہ وارس کریت ہمت
خف اس شاعاٹ ابانا
تینا در آتے پار بیک
تینا ڈکھا آتا کسہ ۽
تخاٹک مون آتے تالان
کنا وڈاٹ منہ ہیٹ ۽
ہرافتے ای موڑاٹ
اسل سو برتیا ۽ او
ہمو فتنے کین برسودا
بلین کن کن قلم کا پی
بلبیک او گڑا تے بس
ہرا اٹم ضروری ۽
کنے بس ۽ داشوانی آن
کنا ہم است پاک دا
مریوی ہم ہمو فقا وڈ
ہرا اسکول آخوانارہ

کنا چٹی آدو و تچ
تینا حق آتے نی بشو
کنے ایتک دعا نیک ۽
کنا لمہ کنا جیجا
کنا جنت کنا دنیا
ہے شوگیرن تے کن
مریو گوری ناخن تے کن
نماز و تہجد ات کن کن
دعا کرشدا کامی نا
نی کن کن خوان یا سین اس
ہلیوک بگ ای نانت تے
خدا خواجہ مرے راضی
تھے نوک آکنانت تے

ملوک اس تینا سخن تے
تینا ہوش ۽ تجس تین تون
ہرس تنگان ہلپسک۔۔
کچک بھاز ۽ ہڑی اوٹ
نہرا آک ہم وڈنگا نو۔۔
دغز تے داکورک او۔
زمیواری کہ ہندا دے
کنے ماروئی ۽ مال ۽
نور ایفو تینا آست ۽
تینے تخیر چنا تون اسے۔۔
ہرا اسکول آخوانارہ۔۔
کنے یاد ۽ اسدے اس
اسہ خواجہ سینا ہیٹ اس
کرود آن شیف تماسس
ہناٹ خواجہ نادر گنا
حقیقت ۽ ای پار ہیٹ تے
اسل خیسن ویتین مس
ترندی اس کرے کوکار
تینا اوکاٹم آہرنے
خدا غاچٹ ولایت ۽
امر زور کی اس خواجہ
کرے جرگہ اسہ نیمٹی
ننے آڈو ۽ شاعاوا
ننا ہیٹ ۽ درے تین کن
ہرا نا پال انازی آ
ولکاچنکا اڈی جان
پریشان اس ای جیران اس
کنا اڈی کنو ۽ انت
کنا جیجا کرو ۽ انت
ہراڑے ای ہراڑے او
ہرا اسکول آخوانارہ
منہ دے آن کنا است اس

خناٹک ای چناتے اسے
ہرا اسکول آخوانارہ
ای وختی سہب ساہت اس
مڑاٹ بزرگل ۽ غلق آن
کنا ہمتسک سینگار
اسہ وڈسکر کل تا
گر و شکی آو بوٹ آتھون
مشوک آچرپ جنڈ آتھون
عجب زیر باخذنگارہ
ہنارہ او کتاب آتھون
خٹنگ اس اوگانی اس
اوتا بستہ اوفتے بڈس
کنا چیتے کنے بڈس
ہرائی بورہ پتی و
اچنک ۽ ت تفسیٹ ہم
کہ ای گرو کر ہیٹ تے۔۔
ایو آہر اسل زور ۽
تینا کلی ۽ ہر فیٹ
خو بیک آتے ای کیداٹ۔۔
پدا ولد انا خاٹ ای۔۔
کنا وڈ ۽ امر او چار۔۔
ہرا اسکول آخوانارہ
کنا کاریم ہندا دے
کنا ماڑی گرو ہندا۔۔
کنے سنجا لوٹی ۽ تا۔
شوان اس شارا ناچ آ۔۔
زمیو ارٹ دا خا ہوت نا
کنے خلق آن پارینو
ہتم نامدر سہیفینے
کرینے پاش کرا ہی۔۔
بلیف ۽ بزرگل اس نیمہ۔۔

(3)

خزم

”بلوچستان نا اودیم زُند جھدکار“

..... یوستی بلوچ

(یانی: دابا قاعدہ پٹ و پولی مقالہ یار لیر سرج و رک اس اف، بلکہ چمکی نایاداشت آتیا تالان اسہ تاثرانی نوٹ اسے)

دن دعویٰ کتنک کہ مستونگ ائی تعلیم نا کچ سدور سدے، ولے خواندگی نا کچ یا آب انا بابت مستونگ منہ ہمو ضلع غاتیان ء، ہراڑے بلوچستان نا ایلو ضلع غاتیان چپ خوانگ نا کچ زرس زیت و تعلیم نا آب چٹ اس گچین و است بڈی نا سوب ء۔ بلوچستان نا اولیکو کیڈٹ کالج مستونگ ائی جوڑ مس، بوائز ڈگری کالج و گراڈگری کالج ہم ہندرا کونو، ایلٹری کالج ہم ارے، ہراڑے بلوچستان نا 7 ضلع نا ٹیچر آتے سی ٹی و پی ٹی سی (ٹیچنگ کورس) کرفنگا کہ۔ پائلٹ سیکنڈری اسکول نا حساب نئے بیرہ مستونگ بلکن بلوچستان نا اولیکو و متکن انگا درسگاہ تیٹی مریک، ای تو پاوہ کہ پائلٹ سیکنڈری اسکول مستونگ ریاست فلآت نا وخت انا سے جوڑ ء۔ مستونگ نا دا تعلیمی چاگڑ نا بابت اگہ بوائز ہائی اسکول محمد شہی و گراڈ ہائی اسکول محمد شہی نا کردانا ہیبت مف تو بے انصافی اس مرو۔ دا ہرٹوم آ تعلیمی ادارہ غاتے ہم مستونگ بلکن بلوچستان نا متکن انگا درسگاہ تیٹی حساب کتنک۔ دا ہرٹوم آ تعلیمی ادارہ غاک ہم ہمو وخت آ جوڑ مس، ہراتم لے تاثر داکس کہ بلوچستان ائی سردارو نواب آک تعلیمی ادارہ جوڑ متنگ کن الپسے، اوفنا چندا نا چنک تو بھلا بھلا شار تیٹی تعلیم دوئی کنگ کن کارہ، ولے او خواپسہ کہ لس بندغ آتا چنک علم انا روشنائی آن خنی مریر، تعلیم دوئی کیر۔ دا ہیبت اسہ کچ اس اسکان راست ہم ارے، ولے دن بیرہ نواب و سردارک افس، بلکن ریاست نا چند ہم بلوچستان ائی تعلیم نا شون تنگ نا کسراٹ بھلو اڑاند اس مسنے۔ و ارے ہم۔ ہندن دا ہیبت ہم ارے کہ مخلوق اسکول آتا ماڑی تے کن و غارتنگ، ایٹک ہم تو گڑ اس خواہ ہندار ہم مریک۔ بلوچستان ائی گیشتری خلق آ تیٹی اسکول کن جوڑ ماڑی تینا کوزہ کرسا یا تو مہمان خانہ جوڑ

ء۔ دابجاز بھلو علی جہاد سے و داکل گڑاک ”سردار“ صاحب نا علم دوٹی و سخت انا منت وار ء۔ نئے بیرہ ہندرا خس، بلکن سردار صاحب نا چندا نا اولیاد و نواسہ غاک ہم گیشتری بنائی تعلیم ہندرا بوائز ہائی اسکول آن دوئی کرینو۔ سردار صاحب یا اونا اولیاد آتا کنڈ آن بچ گھس دا اسکول آ تیٹی نیام تنگ تے، نئے وخت اس استاد سے اوفنا کنڈ آن فریشانی اس مون تروئی تمنا۔ سردار صاحب نا کوشت آتین اسہ ہندوای جانوڑی ہند (BHU) اس ہم جوڑ کنڈ کانس، ہرادے متنگ یک اتم اسکان ہسپتال نادرچہ تنگو ء، دا ہندوای جانوڑی ہند نامہ کوٹی سرہ، و رہی آتے مہ سروٹ کوارٹر سرہ۔ گراڈ اسکول، بوائز اسکول و ہندوای جانوڑی ہند کل محمد شہی و کلی گلقتڈ ناسل اخیرائی جوڑ سر۔ دانا رہی آ ڈورس، داکان بوائز ہائی اسکول نازی انا علاقہ ء خشکاوہ، ”بند آک“ نا علاقہ پانچا کہ، و ہمو دے تیٹی دا علاقہ نازی آ ”کواہ آماج“، ”گزی“ اسکان بچ ء آبادی اس آلو کہ، پیشیم آ اسکول آتا و ہسپتال نا چھٹی آن پید علاقہ بڑی بانگ مسکہ۔ مستونگ ائی ہرا بندغ آک دا جاگہ ء

خانو، اوفنے سامرو کہ دے کی ہلنگ آن پید مخلوق داکنڈ آہنگ آن خلیسکہ، یادن پاکہ مخلوق بھازم او کنڈ آ مون کریکہ۔ ولے داسہ آبادی ودانے، ”کواہ آماج“ و ”گزی“ اسکان مخلوق آرا تنگ ائی ء۔ ڈغار آباد کنگ انگ ء، ای دا پانگ خواوہ کہ 1990ء نا خوک آھیٹ علاقہ تیٹی و ہسپتال ائی اسہ لیزڈی ڈاکٹر اس ہم تعینات مسوس، اوفریش ایم بی بی ایس اس کس، بوز و زبیا ء مسٹر اس نسکہ، اگہ ای گیرام کتھ، تو ”طاہرہ“، ڈاکٹر طاہرہ پن تے کس۔ ڈاکٹر طاہرہ پنجابی خابوت اسے آن تعلقداری تنخاکہ، کنا خیال پنجاب آن ہاؤس جاب کریمس بسوس۔ ڈاکٹر گودی ء ہسپتال نا رہی آرہنگ کن اسہ سروٹ کوارٹر اس تنگ۔ سردار صاحب سودا ہلنگ و رکھ کن قبیلہ غان اسہ چنکو مارکو اس اوٹون سلفیسس، دن کہ ای زی آ عرض کریٹ کہ دا بڑی بانگ ء علاقہ اس نسکہ، مخلوق شام انا نماز آن پید او کنڈ آہنگ آن ہز کریکہ۔ ولے ڈاکٹر گودی تینا دچنکا مار اتون ہمو بڑی بانگ علاقہ تیٹی جوڑ سروٹ کوارٹر ائی رہنگ ء بنا کرے۔ علاقہ سردار

بیاد آغا نیاز مگسی
مادری زبانوں کے عالمی دن کے مناسبت سے
نصیر آباد ادبی میلہ
15-16 February 2025
Musical Night, Shereen Dostain Drama, Mushaira
10 book launching, Panel discussions,
Speeches & Discussions by literary personalities from
all over country

صاحب نا نسکہ، او چپ ولے بھلو پنی بندغ اس نسکہ۔ اونا علاقہ تیٹی پن وروایت آتھن مہرا نا بھرم داکس کہ کس اس دانیا غا نیازی نا کنڈ آبد ء وڑا سے تیٹی ہنگ نا جبرت کتو کہ۔ ڈاکٹر گودی ہسپتال نا ڈیوٹی آن فارغ متنگ آن پید یا گڑا چھٹی والا دے آ خلق ائی اڑا تینا بسکہ۔ نیازی تھون خوک مسکہ، گپ شپ کریکہ، او گیشتری برام و کریت آتا دود آتا بابت ہیبت و گپ کریکہ، ہمو دے تیٹی علاقہ تیٹی خوانوک آ نیازی تا کچ بھازم نسکہ، خاص وڑاٹ بیر انگ نیازی تے ڈاکٹر گودی نازبان و ڈاکٹر گودی ء براہوئی بتو کہ، ولے ولدا ہم او ہیبت و گپ ائی وڑا نا وڑا سے تیٹی بلکن۔ بے خلیس و بھیم آن دانیاڑی ڈاکٹر خلقی و بڑی بانگ علاقہ تیٹی تینا ملازمت نا تو و سال تے خیر و خوشی اٹ پورو کرسا تینا علاقہ غا ہنا۔ ای دا ہیبت ء دا سوب آن عرض کریٹ ہراتم مارچ 2004ء ائی ڈیرہ کٹی نا علاقہ سوئی ٹی گیس فیلڈ ہاسپٹل ائی خدمت سرتروک ڈاکٹر شازیہ خالد تون بیدار نا واقعہ پیش بس، ہراتم نہار و بدخواس اونا شرف آ دو بے، تو دا واقعہ نا حوال رسینگ تون کنا است آنا علاقہ تیٹی ڈیوٹی کروک ڈاکٹر طاہرہ بس، ہراتم اولادہ، اسہ روایت پسند سردار و انسانیت نا شرف تحوک بندغ آتا بھروسہ و آسہرہ غاتینا لمہ باوہ و علاقہ غان بھازم اسہ کم آسراتی و بڑی بانگ ء علاقہ سے تیٹی تینا ملازمت کن بسوس۔ ولے ڈیرہ کٹی تیٹی اسہ نیازی ڈاکٹر اس تینا رکھوک آتا خن خلقی تا گواچی مس۔

(برچاؤ)

(3)

جاچ

نور پرکانی نا افسانہ نگاری

”پیشیم تون او نکاح کریس۔ گودی ۽ ہرپیس ایوسوس..... اومونی بوڑچی خانہ کن گدرینگا..... شامو آن گلاس اس پروال نا ہلک..... جبب آن حکیم نا کپسول آتیاں کشاسٹ اس باٹی بے۔ پروال گلاس ناچ ۽ کش کرے..... داسہ او ہروڈا نامل اکن تیارکس..... حکیم پاریس کہل آن مست اسہ وزن اس کنیس..... ولدا اسہ وار ناٹیفنگ تون سیمارتینا سرہ ۽ جک کیک۔ پفارہ خلیک..... گھنٹہ اسے آن زیات مس..... اودے فریشانی اس ہرے کہ وزن آن پدم سرکک تینا سرہ ۽ اٹنتے کشنگ اف..... بایڈے اودا خوراک آن پدسرہ ۽ تینا دراخ کشوس.....“

”جمادار چنگ“ افسانہ ٹی ہم اختیاردار آک تینا شیفکو تینا ہر نظر اٹا ہرہ یا ساڑی وخت وزمانہ ٹی زردار و اختیاردار و استحالی تپہ چٹ شیفکو تپہ ۽ ہر نظر اٹا ہرک، ہموفا درشانی ۽ کرینے، جمادار چنگ انا کڑدار راج انا کمینہ سفت آکڑدار آتا کالجوا ہی کیک، ایلو پارہ فا دا اسہ اصلاحی ۽ افسانہ اس ہم پانگ مریک۔ ذوالقصا و بالقصا س نادر و شوم پاش مریک۔ دا افسانہ فا منٹونا افسانہ نا اثر آک پاش خٹگرہ۔ نوردا افسانہ ٹی ہم جنس ۽ پیدوار کرینے:

”زمین نا کاریم تا سار سنبجال نا بہانہ اٹ چچ بزرغا آتا پچغلہ غاسن تینا چوٹ اٹگا نظر ۽ شامغا کہ۔“

”دائی نازگنج ہر اتم جمادار چنگ انا چنا ۽ ہرے نشان تس تو جمادار چنگ انا نت تا کیرغ آن ۽ غار پیشن مس۔ اٹنتے کہ چنانا دروشم برہر بوتارنا جنکس.....“

۽۔ اونا دا حقیقت نگاری ٹی اصلاح نا پالو بھاز کم ۽، او پیرہ ہمو پالوتے پاش کیک، او راج ۽ اصلاح کن رغامپک، بس راج چاہے باتیک تے چار۔ تینا داکتی کن باقی ۽..... ڈاکٹر منیر حفنی

ڈیہہ انا باقی تے بیوس کرینے۔ نور پرکانی نا افسانہ ”نازلگ“ نا تھیم آبراہوئی افسانہ ٹی بھاز افسانہ نوشتہ کنگا نے، دن کہ دائی ”خون انا ایوزاٹی ساگک“ اس تنگ میڑھ مرکہ ٹی رسم و دودا ناٹخ اسے، ولے دائی دا پاش کنگا نے کہ دن اٹگا کشت و خون آتیی اٹھ در ڈیہہ انا باقی پد تنگ، و

اوقتا اومان وار مانک نیم گڈو سلرہ۔ ”پیشوانی“ افسانہ اسہ Fable نا بچ افسانہ اسے، دوائی علامتی و ڈاٹ جنس ۽ پاش کنگا نے، گو کہ دائی نازن و منڈا انا

نور پرکانی نا افسانہ نگاری نا سرحال آک پوسکن ۽، و دا وخت وزمانہ نا حساب اٹی ۽۔ واہم گراس سرحال آتیا براہوئی افسانہ ٹی نوشتہ مسنو، ولے اودا سرحال آتیا جتا ۽ کہہ واقعہ نگاری آن کاریم بلکنے۔ اونا جنس نگاری ٹی راج اٹکا غسختگک، او خواخواہ جنس نگاری کتنے، بلکن واقعہ کہہ نگاری نا حساب اٹ کرینے، او دا جنس نگاری کن اشارہ و کنایہ غان کاریم بلکنے۔ داڑکن اونا اسلوب اسل کاٹا ۽۔ نور راجی حقیقت نگاری آن کاریم ہلسا براہوئی افسانہ ٹی جنس نگاری نا کسر ۽ ملنگ نا کوشت اس کرینے۔ اونا افسانہ نگاری ٹی طنز و مزاح نا عنصر اونا افسانہ غا تا ٹریڈی اثر ۽ خوا نوک آژاکم کیک، وقاری نا جوزہ نا جوش ۽ اعتدال اٹی تنگ، اگہ اونا اسلوب اٹی ہندا طنز و مزاح متو کہ تو افسانہ غا تینٹی Tragic عنصر قاری ۽ بھاز جندا کرتی کیک۔

نور انا لوز کار ی بسٹ گچین ۽، اوتینا اسلوب کن بدر زبان تا لوز آتے کن آہری اف، او تینا لمی آ زبان تا لوز آتے کاریم اٹ ایسے، اونا اسلوب اٹی بیرہ براہوئی لوز آک ۽، گل بنگرڈی آن پدا رنگیکو براہوئی افسانہ نگار ۽ کہ براہوئی ۽ سفا وچا نوشتہ کنگک نا سر سہب ۽ کوشت اس کرینے۔ ہرائی او سر سہب ۽، بلکن ای دا ہم پاوہ کہ ”لارہ“ نا خوانگک خوانوک نا براہوئی زبان ۽ نیمہ جوان جوڑ ہم کیک۔ لسانیاتی حوالہ اٹ ”لارہ“ نا جملہ و ستر آتا ساخت براہوئی زبان کن بختاوری اسے۔ و نوشتوگ آتے کن اسہ راہوشنی اسے نا کاریم ۽ کیک۔ نور آن پین نوشت آتا اومیت ۽ جتنہ۔ اللہ او نا قلم ۽ پین طاقت اسیتے۔

اوری ۽ پاش کنگا نے، دا پیرہ علامت ۽، ولے دا افسانہ ٹی ڈوک آمعہ انسان تے کن پانتک کہ امر زندانی جنس انا بارواٹ غلطی زند ۽ بر باد کنگک ہم کیک، و گیشتری دا غلطی زالیول ۽ ویل آتا گواچی کیک، دائی ہم نو جنس ۽ داوڑ پاش کیک:

”اول آ اوقتا ملاسی چڑہ دید آن اسہ ایلو ۽ سیل آن مرمسکہ۔ ولے داسہ دا ملاسی نا تقاضہ غاک ہڑینگا سر..... او بدن نا لمہ ۽ اوری ٹی پدین کنگک نا خواہندا رسر.....“

”دا بدن تا اوری اوقتا وخت انا ملاسی تے اسہ جاگہ کرسا پین ودنے..... دم جٹ ہمو مس کہ بدنگ سیم سمر۔ خواہش تینا انتہاء غا سر مس۔ ہورہ نا ٹکا تون دن کہ شہزہ شولگے، ہندا وڑ پینار آ ڈغار آ بھلا پڑیک پین تہوش اس بش کریر..... ٹیکو تینا ورنائی ۽ لوڑاپ اس کرے، ہرا کہ بند آتے کل ۽ پرفا.....“

داہمو زمانہ ۽ کہ دائی مہرو مریت افلاطونی سلو۔

تینت گام گچ کروئی ۽۔ نوشتوگ دا پالو پاش کرے، اونا کاریم چٹا۔ ”لارہ“ افسانوی کتاب اٹی ”لارہ“ نا پین اٹ اسہ افسانہ اس ہم ساڑی ۽، دائی افسانہ نگار د نشان تینگ نا کوشت کرینے کہ پڈا نا خاخر ۽ کسنگ کن شیف انا تپہ تینا ڈھوٹم اٹی ہم وسیلہ تخوک آبدغ آتا خوشی کن تینا کاریم ۽ بر جا تنگ۔

”میرات خواجہ“ افسانہ ٹی دا پاش کنگا نے کہ صدی تیان دا ڈیہہ خواجہ غاک داسہ تینا ۽ غارا بدر ۽، اوفتے تینا زند ۽ گدریفنگ اٹی اٹھ درویل آک پلویر کرینو، استحالی نظام

مریک۔ ہر انتقیدی اصول و رد و بنداس
ایتک یا اودے بدل کیک، تھیوری ادب و
چندی زاویہ غانا رداٹ ہنگ رکن مکک
ایتک دا اسے ایلوتون تفوک و۔
چندی ادبی تھیوریک ادبی نمشت و پرکنگ
نا وڑتے پک کیرہ۔ دُن کہ ہر نقاد اودے
اسے نظریہ اسے نا عینک اٹ پرکھا اوڑان
تینا معنے کشک۔ ادبی تنقید اٹ تھیوری تا اثر

سنٹ مریک، اوٹی ردوم بنگک۔
گدر بیلوگ آدے اسے وٹس ایپ گروپ
اسے سٹی اسے شہرہ اس بنا کرے، ہر انا سر حال
”ادبی تھیوری“ کس، دا شہرہ ٹی سنگت عمران
فریق پارے کہ ادبی تنقید اٹ تھیوری تا
کاریم اف۔ او بیرہ کورس یا معلومات
اسکان تو سہی ء، ولے نئے مشرق و نئے
مغرب اٹ باقاعدہ و تھیوری تے ادب
تون بیت تنگانے، نئے براہوئی ادب
اٹ دا قک بیت منگ کیرہ۔ بنگکے تو

براہوئی زبان و ادبی تھیوری تا بابت خولجنا
اصل اٹ ہمو قاعدہ یا ہمو ضابطہ و ہرا سے
اسے کتاب اس ہم دازوت آٹیٹی مُستی بس،
اوٹی ہم تھیوری تا ادب تون تعلق داری یا
ادبی تنقید تون بیت تنگ الی مفنگ نا گنڈ
و ہلنگا نے۔ سوچ داودی مریک کہ تھیوری
تا ادب امون آبتنگ آن ادب و انا ت
فاندہ؟ دا بیرہ او فتنے خواننگ اسکان ٹھیک
و یا کورس اسکان تو کئے عجب لگا۔
تنقیدی اصول و ادبی تھیوری تا اسے ایلوتون
اسے سوگو تعلق داری اسے، تنقیدی اصول

..... پروفیسر حسن ناصر

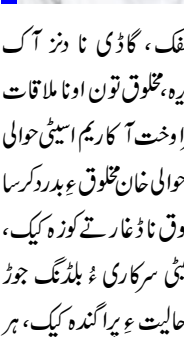
بندخ ہر جاگہ فنا حوالی خان نا ظلم آن
ہونگ۔
بہنچ سال وزیر منگ آن پدمیر حوالی خان
اسے وار ولد اتینا بھلا دتاخ الی بس، مخلوق و
سو برنج گئے، مخلوق و جی و جان کننگ و
شروع کرے۔ کس پاسے دا اسے نیک و
بندخ اسے مخلوق نادوتیان دروت بلنگ،
غریب و پیرانگاتے جیب آن تینا پیسہ تنگ
اونائجی گری نا کسے غاک و۔ دا نایم اٹ او
ولد اتینا انکیشن نامہم و بنا کرے۔

ادبی نمشت اسے نا جاج و اوڑا تنقید کننگ
رکن اسے بنیاد اس لینک، ادبی تھیوری ہندا
فکر ی نظریہ و مکتبہ فکر و فلسفیانہ بنیاد آتیا جوڑ
دُن پاش مریک کہ ہر نظریہ ادبی نمشت نا
تشریح یا معنے رکن خاص انکا اصول آتے
جوڑ کیک۔ ہر نقاد نا جاج انا و نمشت نامعنے

دُن پاش مریک کہ ہر نظریہ ادبی نمشت نا
تشریح یا معنے رکن خاص انکا اصول آتے
جوڑ کیک۔ ہر نقاد نا جاج انا و نمشت نامعنے

بندخ ہر جاگہ فنا حوالی خان نا ظلم آن
ہونگ۔
بہنچ سال وزیر منگ آن پدمیر حوالی خان
اسے وار ولد اتینا بھلا دتاخ الی بس، مخلوق و
سو برنج گئے، مخلوق و جی و جان کننگ و
شروع کرے۔ کس پاسے دا اسے نیک و
بندخ اسے مخلوق نادوتیان دروت بلنگ،
غریب و پیرانگاتے جیب آن تینا پیسہ تنگ
اونائجی گری نا کسے غاک و۔ دا نایم اٹ او
ولد اتینا انکیشن نامہم و بنا کرے۔

ادبی نمشت اسے نا جاج و اوڑا تنقید کننگ
رکن اسے بنیاد اس لینک، ادبی تھیوری ہندا
فکر ی نظریہ و مکتبہ فکر و فلسفیانہ بنیاد آتیا جوڑ
دُن پاش مریک کہ ہر نظریہ ادبی نمشت نا
تشریح یا معنے رکن خاص انکا اصول آتے
جوڑ کیک۔ ہر نقاد نا جاج انا و نمشت نامعنے

نوشتانک

تنقید و ادبی تھیوری نا تعلق داری

ادبی نمشت اسے نا جاج و اوڑا تنقید کننگ
رکن اسے بنیاد اس لینک، ادبی تھیوری ہندا
فکر ی نظریہ و مکتبہ فکر و فلسفیانہ بنیاد آتیا جوڑ

کسے

سیاسی چم باز

بوز مرسا پارے ”ننا لیڈر ننا لیڈر“
مخلوق پارے ”حوالی خان حوالی خان“
گجین کاری خوک مس۔ حوالی خان ہر اسے
ورنا و پاریکہ ”اگہ ای ایشن اٹی سر سہب
مٹ تو ننا تقدیر و بدل کیوہ۔ نم کن ہپتال،
..... شاہ فیصل بلوچ

کاج، یونیورسٹی جوڑ کیوہ۔ نمے اسکا لرشپ
بلوہ ایتوہ۔“
ورنا تا اسے بھلو ٹولی اس میر حوالی خان نارد
اٹ اودے سر سہب کننگ کن خ و قے،
گجین کاری نا دے ورنکا گییشتری ٹی
وونٹ شاعر۔ میر حوالی خان سر سہب
مس۔ حوالی خان نا نعرہ غاک ہر نیمہ فنا

”اینو ای ہومورنا تے تینا ہمسفر کننگ خواوہ،
ہر اک راج انا تارمی تے سبب انارژن
اٹی بدل کننگ نا استخوانی و تجرہ، ہر اک دا
جاگیر دار تا ظلم انا گواچی مسنوں، دا جاگیر دار
آک ہر وخت ننا مخلوق نا وونٹ آتا تمک
اٹ پارہنٹ اٹی سر مسنوں، تین کن بھلو بھلو
بنگکے جوڑ کرینو۔“ میر حوالی خان اسے چا پارٹی
اسے ٹی تینا خیال آتا وورشانی و کرسا نامک آ
تران کیریک۔
”باوہ داڑے ہرکس بریک تینا پڈ و پڈ
کیک۔ غریب اس نا کس اف۔“ کماش
خیر جان حوالی خان و خف ترسا پارے۔
اونائجو ک آتو لوک آور نا حوالی خان نا خاص
انکا بندغ کس، ہر ہر وخت میر حوالی خان نا
چوٹ آتے سدھا کننگ و تینا کاریم
ٹکا ک۔
اتیا ز تینا گٹ و کارسا تینا توار و ترند
کرے، مخلوق و پارے، ”ای ترند و نعرہ
اس خلیوہ، نم غٹ ہمو نعرہ نا ورنندی و
ابتیرے۔“
اتیا ز تینا چرپ انکا بروت آتتون بش مس
تینا توار و ترند کرسا پارے، ”ننا جان نما
جان“
مخلوق پارے ”میر حوالی خان میر حوالی

کاج، یونیورسٹی جوڑ کیوہ۔ نمے اسکا لرشپ
بلوہ ایتوہ۔“
ورنا تا اسے بھلو ٹولی اس میر حوالی خان نارد
اٹ اودے سر سہب کننگ کن خ و قے،
گجین کاری نا دے ورنکا گییشتری ٹی
وونٹ شاعر۔ میر حوالی خان سر سہب
مس۔ حوالی خان نا نعرہ غاک ہر نیمہ فنا

خلقى دروشم

چنگى

(1)

یک۔ پدا او خلیس گپ کتو۔ چولی بنگ
 ء شروع کرے اودے ہراٹ او چڑھ
 آسمان آہر اکہ۔

مست ای سوچا سٹ بابو ء پاوہ کو اودانا

ایکیم ء ہلے، خلق انا کانی ء ختے، تا نکہ دیر
 بھلن مرے، ولے بلی کنے پارے کہ خدا
 اڑک، گڑا ای چپ کریٹ گپ کتوٹ
 پیرہ ء یکیم ناپا توٹ۔

بابو کنے پارے کہ اینو آن پدنی ہم ننے
 آنبار نینے ٹلور کوایت۔ ای خوش مسٹ،
 ولے بابو او ہم پارے کہ تینے سل سفا کر گڑا
 نماز خوان۔ ای پاریٹ کہ بس ٹھیک ء بابو۔

ہندن پگہ نادے سہب انا کنا لمہ بیش آ
 ٹوپ آتے بیٹ کرے، ای ہم سوار مسٹ
 بیش آ، لمہ منہ جوڑھ چچ ہرفے سلنگ کن،
 ای لمہ وخلق انا ارا نیازی ہم تینا بیش تیا
 ٹوپ وچکو چکو گلینی ڈبا تبار، گڑا ان کل

چکل نا پارہ غارای مسن۔ وخت اس سر
 مسن بیش تیان ٹوپ آتے مرکرین دیرانا
 خوک آتخان، لمہ ایلو ہمرہ تون چچ سلنگ ء
 شروع کرے۔ ای تینے چکل آ جوان

سلاٹ، پداتینا سلوک آچ آتے پیناٹ۔
 پدا لمہ ء تینا پاریٹ، لمہ ای اینوتینا سلنگ
 کن بسٹ، انتے کہ کنے نماز نا بھاز شوق
 ء، کنے بابو پارے کہ اینو آن پدنی ہم ہر
 نماز خوان۔ لمہ کنے پارے کہ کنا مار بھاز

جوان۔ کنے آن اللہ راضی مسنے کہ کنا
 معصوم آچنا نماز نا خاطر کن تینے سلنگ کن

ہندن ای ہموڑے تولوک سٹ، کنا پیرہ
 کوچہ غان بس، اوناخ آخیت س، خیت
 آتے ایس، ارا نا گچ آتھا، پارے کہ
 خیال کیرے پینک داخیت آتے کپنس۔

عصمت بلوچ

ای مون سلوہ، نماز قضاء متنگ ء۔ تا فونا
 خیر آ بھلو چادان اسے ٹی باسن ء دیر س،
 پیرہ بدنی ٹی دیر شاعا، بنا نچل آمون سلا،
 اوکان پدشام انا نماز ء خوانگ ء شروع

کرے۔ ای اودے خوڑت خوڑت
 ہراٹ، بابو نماز خوانا اوکان پد بس خاخرنا
 خوک آتوس۔ ای پاریٹ بابو نی انت
 اکن ہڑدے ٹلور کوایتے، کنے انتے

الپیرے، نی ولبلی ریکا ٹلور کو تیرے۔ چڑھ
 بوز شیف مریرے۔ وخت اس ای بچ
 خلیو یلیپ آتازی آن ٹلور کو تیرے، گڑا نم
 کنے آچڑے۔ پیرہ کنے پارے کہ اڑے

نناسل ائی دن ء گنوک متنے نی دیر آہناس؟
 دن گنوک ء گپ خلیس۔ ای چپ
 کریٹ۔ بلی داگپ ء بنگ پارے کہ
 نواسہ ء پیرہ اینو انت مسنے، کن تون اینو

پاٹ بنگ کن بس کورک انا کڑوک ء
 خنا، کنے پارے کہ بلی دادے دے کڑوک
 کریٹے۔ ای اودے پاریٹ کہ اللہ
 کریٹے تے۔ او کنے پارے کہ اللہ

ہراڑکے؟ ای اودے پاریٹ کہ آسمان
 آٹے۔ ننے کل ء ہموودی کریٹے، او ہرا
 آسمان آپدا کنے پارے کہ بلہ اوختلک؟
 ای اودے پاریٹ کہ چپ کر خدا سوچ

مش ء دن بھلن کڑوک کرینے۔ ای بین
 دا ہم سوچا کہ ننا خلق انا کانی ڈمب
 بلکنے، چچ دیراف، بابو ء پاوہ کہ اللہ ء پاہے
 دا کانی ء تینا ٹیکم اٹ ختے، یا کہ تینا بھلا
 ٹیکم ء بابو ء اینے ہموکہ اودا ڈاڈا انگامش ء
 دن پرخانے کڑوک کرینے تا نکہ بابو کانی
 ء چٹ ختے دیر برے۔

بلی پاٹ چولی بھاز بناس، مچ کرے تا،
 کن کن چٹ چولی میڑا، کنا کوپہ غاٹھا،
 پارے کہ کان نواسہ ہرے تما۔ ای بلی ناپد
 اٹ ہنا کریٹ، ہندا اوڑمونی ہنان گون انا

چچا آتے بلی ہرفے کنے پارے کہ نے
 تون مسف۔ بلی مون اٹ ای پداٹ،
 ہنان خلق ء سر مسن۔

دیگر نا وخت س، بزل مش انا زی آن
 کوکڑو کنگ س، شوان نا شوکار س۔ میٹ تا
 چڑیگ آتا توامش ائی لگا کہ، ہنین ء توام
 اس بسکہ۔ ای دغرتے کھڈی کریٹ۔

ہندن ساعت اس متو کہ بزل ریٹنگ۔ بلی
 تاس وچوری ء ہرفے ہنا میٹ تا بیڑنگ
 کن۔ میٹ تے بیڑے، پدا کنے پارے
 کہ دغرتے عمل بریر۔ ای ہناٹ دغرتے

کھڈی آن کشاٹ، کل بورسا گارساتینا لمہ
 غاتے سر مسر، ہڑنگ ائی لگا۔ ہرا سٹ تینا
 ہیٹ میٹ تے بیڑے، تینا اراتا ہنا۔ ای
 ہم بسٹ تینا بلی نا ارا غا سر مسٹ۔ بلی نا

چکا مسٹر کنا تیا تیا تیا تیا تیا تیا تیا تیا
 کنگٹ۔ بلی ء وس کریٹ کنے پاٹ تیا
 کہ تین کن پاٹى ء چا اس کیو۔ او پارے
 باوہ پاٹ کم ء، داسہ چلہ ء، ہیٹ تینا

زیات پاٹ مفک، اوفتے چٹ بیڑیوہ،
 تا نکہ اوفتا دغرتے کپنس۔

ای چنگ سٹ، کنا عمر ش سال نسکہ۔ ننا
 خلق کڑی ناشم انا شوک آکس۔ سچ چلہ نا ہم
 وخت س۔ اسد دے اس ای تینا بلی تون
 پاٹ، چولی پینگ کن پیشن مش اٹ شیشی
 ہناٹ۔ جل انا مسہ چار چوٹ آن پد بلی
 دوئی کھڈاٹ ہڑیگا۔ ای ہموڑے گون

اسے ناماس آسلیسٹ، چچا میڑاٹ دغرتے،
 خوڑدہ غاتیکن پلاسٹک اس پر کریٹ،
 ہموڑے تختاٹ۔ پاریٹ کہ پدی بنگ آ
 ہرفوہ تا۔ پدا گون انا گونجک اس بھلو بائی
 کریٹ خلا سٹ، بلی ناپداٹ رمب

کریٹ، اودے سر مسٹ۔ بلی مش انا
 مون آچولی میڑنگ س، ای بلی ء سر
 مسٹ، ولے گپ کتوٹ۔ بلی کنے خنا

پارے کہ نواسہ نی اڑے کریٹ۔ ای
 پاریٹ، بلی ای دغرتیکن چچا میڑاٹ۔
 داسہ ہندا دے بسٹ۔ ای مونی ہراٹ کہ
 مش انا ماس آسہ کورک اسے، ولے گڑد

ء، واہم کڑوک ء۔ ای بلی آن اڑیٹ کہ
 بلی جان انتے دامش دن کڑوک ء؟ بلی
 پارے کہ کنا چندا دے اللہ جان ہندن
 جوڑ کریٹے۔ ای پاریٹ کہ اللہ ہرادے

ہراڑکے؟ او کنے پارے کہ اللہ آسمان نا
 زی آٹے، دا کل آ جہان ء ہمو جوڑ
 کریٹے، ننے ہم ہمو جوڑ کریٹے۔ ای
 آسمان آہراٹ چچ اس ختوٹ۔ بلی آن

پدا اڑیٹ کہ آسمان خرن ء چچو اف۔ بلی
 کنے پارے، نواسہ چپ کر، گپ خلیپ،
 گنوک زوز وچولی کرکان کہ بزل بریک
 کدیم خوابک۔ پدا کنے آرام بتو بلی آن

ارفیٹ کہ بلہ ملک خاتون ء ہفتہ اس
 مست چناس مس، اودے دیودی کرے؟
 بلی پارے کہ اودے اللہ ودی کریٹے۔
 ای پاریٹ بلی اودے ملک خاتون ودی

کرے، نی کنے ریفسہ۔ بلی واہم کنے آ
 چڑا کہ گنوک بس کر پاٹ ہن، نا واک
 ہلپک، انتے گنوک ء گپ خلیسہ۔ امر دا
 گپ آک نے سچرہ۔ گڑا ای پدا چپ

کریٹ، چولی بنگ ء شروع کریٹ۔
 ہموڑے تک خلک کہ اللہ اخر ء بھلوس
 مرو؟ اوڑتوں اخص ء بھلو ٹیکم اس مسنے، دا

ہسنے۔ لمہ چچ آتے سلا پدا ٹوپ آتے دیر
 آن پر کرے، ایلو ہراک ہم تینا چچ آتے
 سلا سر، گڑا ان کل اسٹ ایلو ء مک مسن،
 ٹوپ آتے، چچ آتے بیش تینا بیٹ کریٹ،
 خلق آراہی مسن۔ خلق چٹ مرکس، مہالو
 ای بیش آسوار مسٹ داسہ بیش باریم کس،
 کنے لمہ پارے کہ کنا مار داسہ پنداٹ بر،
 بیش باریم ء ساہدار اسہ حق آک تے
 ہلیرہ۔ ای حق انا گپ ء بنگ خلیسٹ۔
 پدا پاریٹ کہ ٹھیک ء لمہ ای پنداٹ بریوہ،
 ہندن ای بیش تارندا پنداٹ ہنا
 سٹ، کسر آسہ کرو داسے ناماس آدیون آ
 بھلو گوج اس دے انا ٹاک آخا چاس۔
 ای گوج ء خناٹ غل ہرفیٹ کہ غلیو تے، کنا
 لمہ پارے کہ انت اسے، ای پاریٹ، لمہ
 گوج اسے غلیوہ تے۔ لمہ پارے کہ خلیپس
 تے، ساہدار اسے، خدا سوچ یکک۔ لمہ

دخت اس دن پارے خدا نا پن ء بلک ای
 بتر خلیسٹ۔ کنے بلی ناگپ یات بس،
 ہراڑدے پاٹ اکن ہناس، کنے ہموڑے
 بلی پارے کہ خدا ننے کل ء جوڑ کریٹے۔
 گڑا ای خلیسٹ گوج ء ختوٹ۔

ای بھاز بیگن مسٹ، لمہ پدین ء اراغ
 ہرفے ایس، نن کل ننگن تا، او کنا بیگنی
 ہنو۔ ای پندر خلنگ سٹ، واپسی آخت دم
 درینگٹ، اسہ کنڈ آن پندر کریٹ، ایلو
 بھاز بیگن مسٹ۔ شری بدحالی سیٹ خلق ء
 سر مسٹ۔ دے پیشیم مسوس۔ دے

لڑونج متنگ س۔ وخت اس سر مسن، خلق
 ء۔ بلی کنے پارے، نواسہ نی اینو دغرتے
 انتے بلیہ الانس، ہناس، تینا لمہ توچکل نادیر
 آ؟ ای اودے پاریٹ کہ بلی ای تینا
 سلنگ کن ہناٹ، نماز خوانوہ۔ بلی وکنا لمہ
 ٹوپ آتے بیش آن شیف کریر، پدا بلی
 بیش ء درے بند آتاتے، پگ تس تے۔

ای کنا لمہ بلی آن مسٹ بسن ارا ء سر مسن۔
 بلی پیشیم نا چا ء مہالو جوڑ کریٹس۔ گڈو اس
 مہالو کریٹس پیرہ کن، نن کن ہم الانس،
 ای کنا لمہ اراغ ننگن اوکان پدا چا ننگن۔ لمہ

پدا ہنانا چندنا اراغا۔
 (برجاو)

نوشتانک

شعورانت اسے۔۔۔؟

شعور انت ۛ پارہ۔۔۔ بلوچستان اٹ شعور والا منگ نانت مطلب۔۔۔؟
داسہ بھارت اہیت والو سرحال اسے، کما یوننا دا عینا لوجی و کتاب آن مری و تینا جندانا ہر اتون جل انگا دوراٹی شعور ۛ پہہ مرین و شعور نا دوئی کنگ کن نت و دوخلین۔ سنگت و باب جان سوچ کرسا مزغ اٹ شانا کہ شعور انت اسے؟ دا کتاب آتیاں امر سینگ؟ شعور ہر ابلۛ پارہ؟

کل آن مست برین کہ شعور انت ۛ پارہ۔ یات سلسلے کہ شعور مزغ انا اسہ ہندن ۛ حالت اسے پارہ ہرائی انسان تینا چاگڑو، حالت، احساس و خیال آتا بیا چاہنگ ۛ ہیل کیک۔ یعنی شعور ناطق انسان نا تہہ اتون ۛ۔

لس پانگ کینہ کہ شعور علم آن پدہمو احساس ۛ پارہ کہ اسہ انسان اسے تینا چاگڑو ایلو انسان و ساہداریکن و دی مریک۔

مخت دا کہ انسان ہر ا وخت انت اس خواک، بنگ، خنک تو دا اونا مزغ اٹ جاگہ بلیرہ۔ پدی دا کان پروسس مرسا انسان نا جندانا و چاگڑو نا نیم اٹ اسہ سمجھنگ ناطق اس جوڑ کیرہ، دادے نن شعور پانگ کینہ۔ وے شعور ۛ اسہ پورو ۛ تعریف اس مفتنگ نا سوب آن دادے سمجھنگ زرس وخت ہلیک۔

شعور ۛ کڑمی اٹ سر پدمنگ کن نئے شعور ۛ علم آن جتا کروئی تنک، و پدی تعلیم علم انا فرق ۛ ہم ہروئی تنک۔ یعنی داخل اسہ ایلو تون ول پیچ تروک ۛ۔ دافنے سمجھنگ کن اسٹ ایلو آن ول آتے تا کشون گڑانا مزغ اٹ تورو کہ دیرانت اسے۔

شعور نکلہ مہا لو پارین کہ مزغ انا بدل منگ

نا ہمو حالت ناپن ۛ کہ او پہہ منگ ۛ بنا کیک۔

وے یات سلسلے کہ شعور تینا مزغ اٹ

..... جعفر قمبرانی

منگ و انسان ناکل کاریم تیا ہمو و عمل کرفنگ شعور ۛ۔ امنتے کہ مچ آ انسان نا بدن نافر نوک و سروک ۛ۔

احساس و دی منگ ناپن ۛ، اسہن تو ساہداری تے ٹرینگ ایتس ہم تو بیدس احساس آن اوک ہم ہمو کاریم تے کیرہ کہ انسان کیک تا۔ دانا بھلو درور اس مٹو نا ہیئت کنگ، یعنی نن انت کہ چاہسن یا ہیمل کرین، پدی اودے تینا مزغ اٹ ہندن جاگہ تسن کہ مزغ انا حالت بدل مس و پدی مزغ نانتینا حالت ۛ ہم بدل کرے۔

ادکان پدلم ہمو گڑا ۛ کہ جہان اٹ اخر در گروا ریر داخل انا یا اوقیان گڑا اسے نا بابت چاہنگ ۛ پارہ۔ یعنی اسہ بندغ اسے تون علم مرو وے ضروری اف اوڑ تون شعور ہم ارے۔۔۔ آخا۔

اسہ درور اس تخن کہ دا علم ہر بندغ ۛ ارے کہ اسہ بھاز بھلو طاقت اس ارے ہرا کہ تیبہ جہان ۛ جوڑ کرینے و جہان نا بوز شیف ناما لک وودی کروک ۛ۔ وے بھاز کم بندغ آتے شعور ارے کہ ہمو مالک و ودی کروک نا طاقت ۛ پہہ مریر۔ یعنی

چاہک تو ہر بندغ، پہہ مریرہ ہمو لک ہرافتے شعور ارے۔ یعنی خدا نا چاہنگ آن پدا احساس منگ کیک جانی کہ خدا سجدہ کڑوک ۛ ذذات اسے۔

پانگ نا مخت دا کہ گروا تا بابت ہیرہ چاہنگ علم پانگک و ہمو علم کہ مزغ اٹ توس، پدی مزغ انا تہٹی ہمو احساس و دی

کہول آمرے یا علاقہ و قومی کہول آ، گروا تا بابت پہہ مریرہ۔ وے لس علم والا بندغ شعور نا کچ آسر مروک ہم تو منگ، شعور نا مطلب کہ ہمو بلوک آ علم آن تینا مزغ آ اثر شاخنگ۔ اگرن دنیا جہان نا ہر گروا ۛ چان و پہہ مرین وے عمل اٹ ننا چچ اس تا خنک کیک تو داسہ ہیئت پک مریک کہ نن تون علم بھاز ۛ وے نن شعور آن خالی ہن۔

سوچ دادے کہ شعور کتاب آن ہم دوئی منگ کیک؟ دا ہیئت مزغ اٹ مرے کہ کتاب آن بندغ علم دوئی کیک و پدی ہمو علم انسان نا تہٹی ساڑی شعور ۛ یکجا کرسا احساس نا دروشم اٹ بش کنگ اٹی مککار مریک۔ کتاب آن شعور آخا علم رسینگ ہرا کہ شعور نا بش کنگ نا سوب جوڑ مریک۔

یعنی ہر کتاب خوانوک شعور والا منگ کیک۔ بھاز آک کتاب خوانو وے ہمو احساس ۛ تینا تہٹی بش کنگ اٹی سر سبب مفرو۔ یعنی شعور علم آن ودی مروک آ مزغ انا ہمو حالت ہرائی مزغ علم انا اثر آتے ہر فسا جوان و گندہ گڑاتے جتا، تا کیک و سہی انگا کسراٹ کاہک و پرا گندہ غا کسرتے یلہ کیک۔

دن کہ ایو بلوچ نا ہر چنا چوچ پہہ مریک کہ نن تون انت منگ ۛ۔ وے ایو ہم ننے آن ہفتادو رسد بندغ آک چپ جوڑتے گنڈوک تینا حالت اٹی خوش و خف تے بندوخن تے ترکرینو۔ دا اوقا تصور اف، دا تصور ۛ اوقا علم انا کہ اوقا علم اوفتے شعور نا کچ آتسکان سر کنتے۔ علم والا بھاز رسینگو ننے وے شعور والا بھاز کم۔

یات تخنکے کہ شعور والا علم، عمل آن خالی منگ۔ شعور ہمو علم انا چن ۛ ہر عمل کن مزغ انا مزیر تے منگ۔ شعور ہمو علم ۛ ہر مزغ ۛ دا کسراٹک کہ ننے تون ہر ہمو طاقت ارے کہ نی دا کپ کپ ٹھپ ٹھپ وژند و بندیا چست انگا بدن ۛ کاریم اٹ اتیں۔ یعنی کس ۛ شعور مس دن چا کہ اودے خف ہم ارے، ودی ہم ارے، نن ہم ارے و کہنگ کن بدن اس ہم ارے و

ہم ارے و کہنگ کن بدن اس ہم ارے و

ہمون منگ کن است اس ہم۔۔۔ امنتے کہ بے شعور اٹی احساس منگ، اودے لس نا، ساہداریتا سا مریک و چاگڑو اٹ ساڑی تیبہ گڑاتے چاہک ہم وے محسوس کپک تا۔ ای تو پاوہ تخمین اٹ شعور والا بندغ نا است داراج اٹی الم ہمون مرو۔ خاص وڑاٹ بلوچستان اٹی اگہ کس نا است ہمون منگ تو اوپکا شعور نا دنگ آتیاں مرے، اصل بھاز مر۔

خوش تورنک

ولجہ لطیف الملک بادینی بلوچ

دے کی ہلنگ نا وخت مرے اسہ گورا و ہوک ۛ دیریاں مرے بڑز آسمان اٹ جہر آک تالان مریر جہر آک دے انا برمش و روشنائی آن خیسن و پوٹخن مریر

اسہ نمہ دار ۛ وڑاٹ اسے ٹی چک آک آسمان آبال اٹ مریر ایلو پارہ غا بیخ انگا تہو

تینا زبا د آتھون برج مرے ہر پڑ آامن و ایمنی مرے استمان تینا کاریم تون دوگٹ مرے بگ، گر، گورم، باہر آک تینا مزل کن راہی روان مریر نم پاوک انا انسان اخس خوش مرو

اگہ ہندا وڑ و بیہم نم خوش منگ خوارے گڑا تینا خیال آتے خوش تخبو

جاچ

2

براہوئی افسانہ نار دوم خادم لہڑی تون برجاے

اسلوب سے۔

خادم صاحب نا افسانہ نگاری نا سرسہی دادے کہ اوتینا ڈغار تون ہمگر نچے، اونا نوشت نا سر حال آتاروتہ غاک ہر حالہ ٹی تینا ڈیہہ و ڈغار تون سوگوی اٹ تفوک ڈے، دلدا خادم صاحب ء دا جاگہ نا مخلوق نا نفسیات دا جاگہ نا سیاسی جاو آران جوان و ہی ہسپردی اس ارے کہ اوتینا عملی پڑ آ ساڑی مسنے، ہموخواندہ ٹی زمانہ غان اودا راج اناراجی سیاست ء دا جاگہ نا سیاست کاروداڑے استحصالی و کوزہ گری آپہ ء ہم جوانیکا چاکب تو دا گڑاٹے بھازیکا اوتینا افسانہ غایت ایسنے۔

معروضی حالت آک ساڑی واقعہ غاک، نا سیاسی، زرگزرائی جاو اونا افسانوی بیانیہ ء، دا مجموعہ ٹی دن ء نچ ء افسانہ اس ای غٹوٹ ہرا ورائس تون گڈوک مرے بلکہ خادم صاحب نا ہرفوک آ واقعہ غاک کڑدار آک ہندا چاگڑ اٹی ساڑی واقعہ و کڑدارک ڈے، ہرافنے او افسانوی رنگ اٹ خلانے۔ اسیکا واپا وہندا راج ء تینا افسانہ نا تھیم جوڑاٹے ہرا زمانہ اسے آن جنگ و آرش آتا آماج ء، ہرا چاگڑاٹی یکا دترتا جوک و ہرہ، وخت اس قومی جنمنا پڑ آ، وخت اس پراسی واراننا خوج اٹ، وخت اس مذہبی فرقہ واریت نا خرما تا پلو پڑ اٹ، وخت اس تین پہ تین قبائلی حمیڈہ غانا سوب دا ڈغار دتر چرمیک، تودا ویل آتے خادم صاحب بھاز جوان ء وڑا سے ٹی افسانہ غانا پلاٹ آتھیت شون ترسامون مستی ایسنے۔

اوتینا افسانہ غایت ہر اسہ ہمو رویہ نا مزاحمت ء کرینے، ہرا انسانیت نادرے ء وہتنگ ء، ہرا خلقت اٹی وڑ وڑا نیون اٹ پھسٹا بش کرینے، ہرا رویہ بزرگ مخلوق ناحق آتاٹ ویل نازنڈا نگا سوب ء۔ ہرا رویہ مدامی تینا مفاد و غرض اکن مظلوم ناگٹ آ کتار ء تیز کر سدا اودے ہڑدے ہرن ہریاس آتھوک۔

(برجاے)

گشاد خادم لہڑی صاحب ء سرسہب ء افسانہ نگار سے نا ڈول نامون آتیک۔

ولے اینو دورا نا خوانوک ہرا کہ تینا چندانا

لہ بولی براہوئی آن زرس مر ء، مننگ یک اودے خادم صاحب نا دا لوز آک زرس ناگیگ کیر، اودنے براہوئی لوز مڈی ء پٹوئی مریک، اسنتے کہ بھاز دن ء لوز خادم لہڑی ایسنے ہرا کل اینو دورا بارٹی نون تون افس اودیم مسنویا ایری تو گڑاٹس کماش و پیرانگا تون خلقی چاگڑاٹی اریر۔ ہندا لوز آتا سوب آن بھاز جاگہ خادم صاحب نا نوشتہ کروک آ کسہ (افسانہ) غاتے خوانوک یکدم سر پدمرو، کئے کنگنگ کپر، و مڑوٹی دا اونا اسلوب ء و گچین ء

براہوئی نا بھاز آروایتی افسانہ نگار آتینا جتا پڑا س دیک۔

مجموعہ ٹی ساڑی افسانہ غاک ”کرن آتا

..... عنخوار حیات

گوازی، ”کنگ دام“، ”تلف نا بھیم“ گچین و علامتی ء افسانہ ء۔ دا افسانہ غایت بندخ نا داخلی و نفسیاتی کیفیت، بندخ نا خارجی رویہ غاتے علامتی وراث بیان کر سدا، بندخ نا ہرز و بھیم تون زندگیری، گچین آندارہ کشی تون اوار اسہ تجسس (suspense) سے تون افسانہ نا پلاٹ ء تورسامون مستی درسا براہوئی نا زگر لوز آتے بھاز زیبائی تون خوندی کر سدا بیانا ڈردانہ غانا ڈول خلاسا تینا افسانہ ء ایبری اسکان دنگ، دافی

بھاز آتینا سلنگ متو، ہندا کان افسانہ نگار چندی شیفی بڑی خوری در پدی تینا تدے، واہم تینا نوشت ء الیڈ، ہرانا بھرم اینو دورا نا ویکو افسانوی مجموعہ ”تلف نا بھیم“، انا شینکاری نا دروشم اٹی ننے نظر پتنگ ء۔

خادم صاحب ہرا ڈول زندا تون ہمگام اسہ جہد مسلسل سے تون ہرا وڑا نا سختی سوری تینا گدرینگا، دا افسانہ غاک ای سر پدمریوہ اونا دا وخت اسکان عمرووٹی انا مشاہدہ غاک ء، ہرا تھیت اونا ڈیہہ و ڈغار اونا مخلوق و دا مخلوق نا نفسیات، زندو گزران، جوزہ غاک، کڑدارک اونا راج و راجداری داڑے ساڑی آقبائلی سسٹم، اونا راجی سیاست، سیاسی جنم، راجی دودر بیدگ، راجی نفسیات و اونا راج آتالان ایلو ڈنی مخلوق و جہانی سیاسی، ثقافتی اثر آتا تالانی اس بیان مروک ختنگک۔ ہرافنے خادم صاحب گیشتری علامتی ڈول آ ایسنے ہندا ڈران اونا افسانہ

ننا افسانہ نگار ہندا مڈ اٹی جہانی ادب آن افسانہ غانا براہوئی ترجمہ کنگ نا پنا ء کر سدا ”کنگ ء دام“ نا پون اٹ جہانی افسانہ غانا براہوئی بدل ء یک، ہرا 1999ء اٹی براہوئی ادبی سوسائٹی کوئٹہ نا پارہ غان کتابی دروشم اٹی شینک مریک۔ داکان بیدس جہانی ادب آن گچین کر سدا اوپین ہم بھاز آ افسانہ غانا براہوئی بدل ء یک، ہرا فک ”بہشت نا ڈرگہ غا“ نا پون اٹی مریرہ، ولے شینکاری نا عمل آن گدرینگا۔ ہندا ڈول مصرانا نوشکار ”میرال طحوی“ نا ناول ”الغبا“ نا ترجمہ ہم ”گدان“ نا پون اٹی کتابی دروشم ہلیک، ولے شینکاری نا عمل آن

گدرینگا۔ پنی آ ناول نویس و افسانہ نگار ”گا بریل گار شیا مارکیہ“ نا ناول اس ”مہرانا سجا“ نا نیم آن زیات ترجمہ ء یک، ولے اوٹی بھاز ہندن ء گڑاٹہ مریرہ کہ ہرافنے نارا ج شاید کہ قبول یک۔ ہندا سوب آن داسکان کاریم نا سرجم سلوک مریک۔

داسہ براہوئی ٹی اونا اس ناول اس ”تینا و پدز“ ایبری نا پارہ غاروان ء۔ ہرا زواس سرجم مرو۔ اسہ پین ناول اس ”لمہ بھیم برک“ نا سر حال اٹ نوشتہ کنگک ء۔ ننا افسانہ نگار فرہنگی دورا نا غازی و شہید ”شہید میرعلی دوست“، آہم ناول اس نوشتہ کنگک ء۔ داکان مسٹ پی ٹی وی ٹی ”سرفروش“

نار دوریہ اٹ میرعلی دوست آ ڈرامہ اس ہم لکھاس۔ ہرا ئی نواب نوروز خان نا کردار ہم اوڑدہ کس، ہندا سوب آن پروگرام پروڈیوسر نواب نوروز خان نا کردار ء ڈرامہ غان کنگک نا پارے تو نوشکار دا ڈران نمون مس، تودا ڈرامہ عیوی وی آن ریکارڈ کتوس۔ ہمو اسکرپٹ ء ناول نا پلاٹ آ شون تسنے۔ دا تھیان بیدس پین ہم چندی افسانہ و نوشت آک تے اریر، ہرا فک وخت اس شینک مرو۔۔۔ ولے دا نوشکار نا شوکاری ٹی رسالہ ”توار“ ہرا تم ہڑدے ٹی شینک مس، توادو توار نا توار بھلو توار توار اس چست کرے، ہرا

